

GALLÓ SZÁSZ KÁROLY

A székek, avagy a leépítés

Fényárban úszott a gyűlésterem. A hatvan–hetven széken elszórva tíz felnőtt ember. Az elnökség helyén csak a községi párttitkár, a Preventórium igazgatója, dr. Éles Vilmos és alapszervezeti titkárnője, Hagiuné. A teremben még, velük szemben, a második sortól hátrafelé: Orbán Elemér iskolaigazgató, aztán a gondnok, a főkönyvelő, Costica (az egyik munkáképviselő), Erzsike asszisztensnő (szakszervezeti elnök) és Lajos bácsi (az asztalos). Egyedül Izsán Ágnes, a főnövér ül az első sorban. Szigorúan, mint egy éltanuló. Szigorúan, ám nem támadólag néz szembe a prezídiummal.

De az „ülérendnek” természetesen semmi jelentősége sem volt. És annak se, hogy csütörtök déli már jócskán elmúlt. És annak se, hogy a tíz ember közül senki meg nem mondta volna, mióta ülnek itt és tárgyalnak.

Az asztalosmester, Lajos bácsi fejtegette:

– Elvtársak, a méhészet, az nagyon kényes egy mesterség. Mint az üvegfúvás, példának okáért... – Legalább egy hete, múlt péntek óta üléseztek.

– Cigaretta? Lajos? Miközben a kaptárjaiddal bajlódsz? – kérdezte Costica. – Nagypám mesélte... – Péntek tizenegy körül hívta össze először a vezetőséget Hagiuné.

– Hány családod van, Lajos? – kérdezte a gondnok.

– Úgy tudom, maszkot kell feltenni és pipázni. A füsttől... – mondta Orbán Elemér, az iskolaigazgató. – A pipafüstöt nem szeretik, és nem csípnek beléd. – És azóta is, mindennap, ugyanazt tárgyalták. Volt úgy, hogy délután öt-hatig is, ebédszünet nélkül.

– Tudják maguk, milyen nehéz egy ilyen községben, mint Z., tető alá hozni egy... – lendül bele a községi párttitkár. Nemrég érkezett fentről az utasítás: két héten belül.

– Nagypám szóval – folytatja kissé halkabban Costica – maszkot, kesztyűt, általában izét, védőöltözetet soha nem használt. Viszont cigaretta? mesélte, gyakran cigarettázott, pedig nem volt nagy dohányos. – Két héten belül tucatnyi embernek kell majd új munkahely után néznie.

Erzsike minden előzmény nélkül felvihogott: igaz, hogy mióta terhes, ez nem először történik vele.

– Tévedés! Mindketten tévedtek! – emelte fel jobb mutatóujját, mint tanító bácsi, az asztalos. – A füst irritálja őket. Idegessé válnak tőle, és biztos lehetsz, hogy egy-kettőre, durrl!, megtámadnak. A védőmaszk viszont... – A tíz ember mintha szédült volna. Egyikük se volt becsípve, inkább másnaposnak látszottak... Kábának a kiosztott feladattól.

– Tömbház egy faluban, ahol... – Sehogy se tudtak zöldágra vergődni a gyűlésteremben.

– Kölyökkoromban, emlékszem – mondta suttogva Orbán Elemér iskolaigazgató a mellé ültő csinos Erzsikének –, verseket írtam. Fantasztikus, micsoða érzékenységre képes a gyermeklélek: képzelj el, decemberi, csillagfényes, teliholdas éjszaka *hideg monumentalitásáról* lamentálni tizennégy éves fővel... – De ki van pluszban? Ki? Főleg gyermekgondozó, nevelő és...

– Tényleg, Elemér bácsi?! Soha nem említette. Közölt is valahol? Újságban? – És takarítónő dolgozott túl sok a gyermekintézetben. Ez, ha elején nehezen is tudták megémszteni, lehült fejjel igaznak látszott.

A Preventórium párttitkára, Hagiuné magyarázza a pódiumról:

– Tudják, elvtársak, az unokaöcsémnek, aki pedig nem rossz fejű gyerek, milyen kínlás bevenni a halmazelméletet? Lehet, kérem, hogy modern módszer... – Múlt hét végére már összeállott egy tizenkét nevet felsoroló lista. Aztán kihuzigálások, javítgatások után a szemébe került.

– Disznót vágnék a télen – mondta az orvos-igazgató, lelkesedés nélkül. – Jobban jönnek ki vele, ejsze, ha november végén megvénnek egy egész disznót. Persze nem túl nagyot... – Hétfőn, három és fél órai vita után új listát szerkesztettek. Le is gépeltették Nellikével. Csak azután tépték össze. – Ha eddig különként vásároltam ettől-attól...

– Hát nyilván, az izé, a szárazkolbász – csettintett Costica.

– Csak még időben bélt szerezzen az ember – jegyezte meg a gondnok.

– Van arra még elég idő! Vilikém, te csak szólj nekem és... – legyintett a főkönyvelő.

– Hallottad, Erzsike? – mondta Orbán Elemér. – A szülészetben kicserélték a Jenci gyereket! Végre-valahára megnősült a fiú, meglett a gyerek, és erre... De hogy kicseréljék...

– Kovásznán? – kérdezte Erzsike.

– Na ne! Igaz, hogy én is hallottam már valamit – fordult hátra komoran Izsán Ágnes, a főnővér.

– Az elején még nem vették észre – mesélte a tanár. – Az egyik nővérke fogott gyanút, mikor tisztába tette a kicsit. Valami nem stimmel, gondolta, amikor a csuklójára kötött cédulán Jánost olvasott. A kicsi pedig, akárhogy nézte, nőnemű volt...

– Jenci beperelte őket?

– Eleinte tényleg akarta, de aztán...

– De elvtársak! – emelte fel a hangját Hagiuné. – Nem ártana a tárgyra térni! Nem gondolják?! Hagyják most Jencit s a gyereket... Három embernek nincs eldöntve a sorsa!

– A kislánynak is nagyon örülnek – mondta Erzsike.

– Vagy két napig boldog-boldogtalannak újságolta a cukrászdában, hogy fia van...

– Most azonban ugyanolyan büszke a lányra is – szögezte le az iskolaigazgató.

A főkönyvelő, a művelletbe belemélyedve, faricskálja a körmeit:

– Ki a nyavalya értheti a mai fiatalokat... – Az intézet vezetősége könyörgésekkel még továbblökdöste pár nappal a határidőt.

– Két jókora báránym pusztult el a múlt héten – mondta csöppnyi szomorúság nélkül Constantin. Azonban kirívóan fegyelmezetlen vagy...

– Ennek a gyermektornusnak már nem szervezünk kirándulást, doktor úr? – kérdezte Izsán Ágnes.

– Elmondanék itt most valami roppant érdekeset... – kimondottan lusta, alkalmatlan emberük a majdnem százharminc között egy sem volt.

A tükör

A legrosszabb indulattal se lehetett az igazgatóra ráfogni, hogy sóváran gondolt volna a munkájára. Az elnyúló tárgyalásokat, gyűléseket már a torkáig érezte, mint makacs gombócot, felnyomulni... Hálistennek: befejezték... A mai napra elég volt, gondolta, ajaj, de mennyire, a vizit a betegszobában, na meg az a pár aláírás fent, Nellikénél... Még tizenkettő sincs... Kényelmesen hátradőlt, lábait kinyújtóztatta.

Kávét töltött a hőpalackból. A krimi karnyújtásnyira feküdt az íróasztalon.

A délelőtti nap tétován időzött irodája berendezésén; a szekrényben megcsillant a liternyi konyak. Töltött magának, ujjnyit a kávéba is belelöttyintett. Valami újra szemébe villant: az is csak üvegből lehet... Arrafelé fordította a fejét: a tükör, irodája bal oldali falán. Odalépett, félresimította a dísznövénylevélfürtöket, és az agya nem hitte el, amit a két szemével látott.

„Nem, ez lehetetlen... Tisztára lehetetlen!” – suttogetta.

És most álljunk meg egy slukknyira: nem az történt, amivel a művelt olvasó Maupassant-ban, H. G. Wells-ben vagy némely korai Déry-írásokban találkozott, megfelelően lúdbőrözve. Nem drótorrú, lézerszemű Tejút-utazó nézett vissza Éles doktorra. Az arcvonásai nem kettőződtek meg ijesztő pszichopata-látomásként; de arról sincs szó, hogy a bejárati ajtó bámult volna vissza rá, a feje helyett... Nem, minderről, fájdalom, szó se volt. Amit az igazgató a tükörben észrevett, az mind (és csakis) az ő arca volt.

Elámulva konstataulta, hogy alig harmincévesen őszülni kezd, a szakállá s a füle mögött már észrevehetően...

Tanulmányozni kezdte magát (összeszedődtek az arcvonásai): barna haja, mint a szántóföld ősszel, érintetlen. Az arca is ehhez idomult: mint diákkorában a fényképész számolyán, komoran nézett szembe önmagával.

Balra fordult: őszülő. Jobbra: ismét sötétbarna.

A doktor feltépte az ablakot, és a tavasz vastagon ömlött a fejére. Szeme a tükörben egy arcot keresett, egy arcot, amit már jól ismert. Amiben jóság, gyöngédség, humorérzék, becsvágy egyesül; szinte boldog lett tőle, mikor megpillantotta sóvárgott önmagát.

A játék izgalma nem hagyta nyugodni. A kávé, a detektívkönyv és a pálinkáspohár csodálkozva, dermedten álltak az asztalon.

A doktor leakasztotta a tükröt. Maga elé tette; az íróasztalra. A téglalap alakú, csiszolt üveg bővölte az embert, ijesztően vastag vonalakat rajzolt a szája mellé, ajkai vízbefúlt-lilává sötétültek (a nap pillanatokra elrejtőzött), szeme gyilkos fényvel villogott. Egy régi este: összeakaszkodott, részegen csúnyán összeverekedett a legjobb barátjával; amíg a vér el nem öntötte barátja fejét, addig ütötte.

Dühét a tükrön töltötte ki, üres tintásüveget vágott a közepébe. Erzsike kedvenc tárgya. Hiányozni fog neki. Mielőtt golyóstollal a kezében az irodában vele szembe leült volna, kórlapírássra, gyógyszerrendelésre felkészülve, mindig belépillantott; frizuraigazgatás ürügyén. Nem állta meg, hogy akárhányszor bele ne nézzen. Az orvos kéjesen gondolt asszisztensnője masszírozó tehetségére; kimerülten, idegesen gyakran igénybe vette.

Összerántotta a függönyszárnyakat. A szilánkokhoz lopakodott, egy nagyobbat a szeme elé tartott. Arcképet látott benne, körülsmirglizett árnyképet, amit kirakodó-

vásáron szokott fényes fekete papírból kivágni a művész, pár lejért. (Félt volna ilyenhez modelt ülni.) Eltűntek a kihúzott, éles ráncok, de nem kapta már homlokára futó szemöldökét sem.

A kávécsészének támasztva az üvegdarab. Bámulják egymást.

Hirtelen hasra vágta magát.

Majd talpra ugrott.

Féllábra állt, a sarkán pördült. Csípőre tett kézzel kettőt balra, kettőt jobbra lépegetett láthatatlan közönsége előtt.

Felvinnyogott, a hátát púposra görnyesztette, a nyakát tekergette.

A tükördarabban egyre változott az „ábra”.

Megtorpant.

Az üvegből erősen kimerült arc bambult vissza rá. Aztán a szemeitől kiindulva, le egészen az álláig – anélkül, hogy egyetlen izma rándult volna – az arcbőre kifordult, elnöiesedett. Szakálla eltűnt, a haja kontyba csavarodott. Arcán függőlegesen a ráncok, szeme alatt félkörök. Annuska. A takarítónő, Annuska mindig szomorú gyermekarca. Annuska fegyelmезetten csodálkozó, nem szemrehányó tekintete.

Telefon a Megyei Egészségügyi Igazgatóságra. Egy névtelen (vagy aláírt) levél. Valakinek: üzenet a „főnökségnek”. Aztán a visszajelzés: Lovinescunét semmiképpen nem lehet kitenni. Hogy is gondolhattak arra az elvtársak, hogy pont Lovinescu Luciát, akit *mi* ajánlottunk annak idején; hogy annyi ember közül pont Lovinescuné essen bele az átszervezésbe! Különbén úgy tudjuk, ő az egyik legjobb gondozónő az intézetükben. *Vagy nem?!...* És kezelésre szorul: neurotikus. Beteg. Úgyhogy... Előre is köszönjük... Tehát: egyértelmű: Lovinescuné maradt. Annuska neve került fel helyette a listára.

Az ember nem mer a tükördarabkába nézni, szemét a karjával betapasztja. Mert Annuska után Béla, Jucika s talán még mások is következnének ott... Elég! Eléééééééééé!

Felhajtotta a kitöltött pohárka konyakot.

– Erzsébet! – üvöltötte, majd valamivel halkabban hozzátette: – Hol a nyavalyában koptatod ilyenkor azt a kurva-nagy seggedet?... A kintinban, nyilván! Tömjed csak a beled. – Közben azonban, amennyire kézzel tudta, összegyűjtötte az üvegszilánkokat.

– Erzsike – mondta megkönnyebbülve, amikor asszisztensnője belépett.

– Megírjuk a kórlapokat, doktor úr? – kérdezte nyugodt hangon az asszisztensnő, akár felizgatót kisgyerektől.

Ózsláb Zsó, avagy a történet vége

Manapság mindenki csak telefonál – nem gondoljátok?! Ütögetjük, simogatjuk, pörgetjük, lebbentjük, nyikorogtatjuk, csikorogtatjuk a számokat egymás után. (A fogunkat is megcsikorítjuk néha, ha hívásunkra egy szem szülőanyánk helyett a hal-fasírtgyár jogtanácsosa válaszol.) Mostanság mindenki telefonkagylóval a fülén ébred és éjjelente elegáns, hófehér telefonkészülékekkel álmodik. Senki nem tud meglenni telefon nélkül. Ahelyett, hogy ülnénk a fenekünkön a ház előtti parkban, és csendesen beszélgetnénk. Vagy postagalambra bízva, vigasztaló levelet küldenénk egymásnak. Vagy mit tudom én... Csak ne telefonálnánk annyit, az isten szerelmére!

– Zsó, te vagy az? – hívta az orvos-igazgató kézzívásárhelyi barátójét.

Dr. Éles Vilmos két hétig végig részeg volt. Úgy nagyvonalakban. Reggel, amikor érezte, szúrva kerülgeti a fejfájás, felhajtott egy üveg sört; a folytatás aztán ment már magától... A köd, ami az agyára telepedett, védőháló alatt tartotta a fejfájását. De ugyanakkor piszkálódó gondolatait is...

Nem sokra tudott visszaemlékezni abból a két hétből.

Vagy csak tíz nap lehetett?

Ezalatt az egyetlen világos és tiszta pont az életében Őzláb Zsó volt.

– Doki! – kiáltotta lelkesen a telefonba Őzláb Zsó. – Mizujs? Egy vagon ideje nem láttuk egymást! Mit csináltok ti Z.-n? Hívtalak múlt héten, és azt a komor választ kaptam, hogy lehetőleg mostanában ne zavarjalak, mert egyre csak gyűléseztek, mindennap szinte... Valami átszervezés...

Zsót még a télen ismerte meg, beengedte korcsolyázni a befagyott tóra. Kerek arcú, kifogyhatatlanul vidám lány volt Őzláb Zsó; nagyon fiatal.

Jó volt vele tölteni azt az éjszakát.

És a következőket is.

– Remek! Ne mondd, doki! – kacagott Zsó. – És te azt mondtad, hogyne kérem, a tetőre fel lehet menni. Csak nyugodtan. És hogy persze, van létrátok is, elég hosszú!... Nagy lehetett! – Zsó nevetése, mint mindig, örömet csöpögtetett a doktor szívébe. És jó adag felejtést. A hangja megnyugtatóan simogatta, akár asszisztensnője, Erzsike jelenléte.

– Halló! A főinspektor elvtárs? – mondta Bercikém. Felesége és gyerekei a tévét nézték a másik szobában. – Mi az? Még mindig nem?... Nem sikerül?... Olyan nehéz, kedves, egyetlen istenverte, kurva interurbán számot beadni?

– Szervusz, Elemér. Mit csinálsz?... Tényleg nem tudod, ki vagyok? Nem is gondolod? Hát Ágnes, te hólyag, a legkiválóbb főnővér Z.-n... Szóval, miért is hívtalak. Arra gondoltunk a férjemmel, hogy szombaton összejöhetnénk egy kicsit. Csak mi négyen. Különbén is, valamikor mostanában van a házassági évfordulónk is... Átjönnének Évával. Lemosnánk valamennyire ezt a leépítést... Ja igen, én is hallottam. Lovinescunét vissza kellett venni. Felső „sugalmazásra”. S az a szerencsétlen takarítóő, Annuska került helyette a listára!... Lovinescuné? Döntsd el te magad, Elemérke: mióta visszavettük, a hét napból pont négyet dolgozott. Beteg volt, panasolta, rettenetes ideges fejfájás gyötörte, úgyhogy...

– Szóval kimenjek, doki? Holnap délután? Még ma, azt mondd? Nofene. Vigyek valami finom piát is? Vagy el vagy látva, szívem? – kuncogott Őzláb Zsó.

– Elemér? Ágnes. Nem bírtam kivárni a szombatot, el kell, hogy újságoljam... Emlékszel, hogy a múltkor Lovinescunéről is beszélünk telefonon... Ja nem: miért gondolnám, Elemér, hogy meszesedik az agyad? Az csak olyan *társalkodási fordulat* volt.. Nyilván, hogy emlékszel. S ha úgy vesszük, én is vén vagyok már Elemérke, felejték... Igazad van: Lovinescu. Ma délelőtt behozta a rendelőbe a felmondását... Hét vagy nyolc napot dolgozott azután, hogy... Annuska helyett ő maradt... A fiúka, akárom mondani, a doktor úr, éppen gyereket vizsgált, s csak kitátotta a szemét az asszonyra, szólni se tudott. A keze a spatulával megállt a gyerek szájában, úgy kellett megböknöm...

– Visszahívtatok Annuskát? – kérdezte Orbán Elemér, az iskolaigazgató.

– Azt üzente, hogy már aláírta az új munkaszerződést: a malomban, a férje mellett dolgozik... S ne haragudjunk, de most már egyébként se...

– ...de tetszik tudni, kezd már idegesítő lenni, mindnyájunk számára... – Bercikém tisztelettudó arccal görnyedt a telefon felé. Halkan beszélt, hogy ne zavarja a másikat szobában tévénézőket. – Órákat kell várni rá reggeliben, egy aláírásra. Amíg egy menetlevelet aláír... Már hívtam a főinspektor elvtársat, hogy tájékoztassam, de nem tetszett ott lenni az irodában... Fél napot kerestem múltkor ezt az én igazgatómat, valamit sürgősen meg kellett volna, hogy beszéljünk... mikorra megtaláltam... hogy józan nem volt, akkor keveset mondok! Fényes nappal, tetszik látni... fényes nappal részeg. – A gondnok vékonyka bajszát simogatta, és behízelve mosolygott a telefonnak. – Valami hete már egy langaléta lány tanyázik a lakásán. Képzelteti a főinspektor elvtárs, mennyit törődhet a munkájával! És nyilván, nem is menyasszonya neki...

Őzláb Zsó rajongott a könnyűzenéért.

De csakis jó hangosan szerette hallgatni. Délutánonként, az éjszakába erősen belenyúlva, Éles doktorral kettesben élvezték a legújabb rock-, pop-, diszkó-, sőt dzsessz-felvételeket. Na meg egymást.

A felcsergő telefon kagylóját az orvos vette fel.

– Ne tessék haragudni... – meglepődve ismerte fel Dumitru bácsi, idős éjjeliőrünk hangját –, hogy ilyen későn zavarom... Privát ügyben szeretnék... De... már szinte nem is merem mondani... Tetszik tudni, doktor úr... itt kint, a parkban hideg van... S a kutyám is muzikális. És ha már úgyis zenélnék... nem lehetne egy kicsit... egy kicsikét... hangosabban?

Az orvos-igazgató válasz nélkül, faarccal a magnetofonhoz lépett, és feljebb srófolta a hangerőt.

– Hurrá! – kiáltotta Őzláb Zsó.

– Összetört a tükör – mondta bele a zene bömbölésébe az igazgató. – Csak a tükört törtem darabjaira!

– Doki, mi van veled? – kérdezte a lány.

– Semmi – válaszolta.

Pár nappal később – már teljesen józanon – megfogalmazta a lemondását.